

KOMMISSORIUM

Historisk udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark

Indledning og formål

Naalakkersuisut og regeringen besluttede med fælleserklæringen af 9. juni 2022 at iværksætte en historisk udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark i perioden efter Anden Verdenskrig og frem til i dag.

Den historiske udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark skal på et fagligt grundlag udgøre et bidrag til en fælles proces om at afdække og forstå historien, erkende konsekvenserne af de beslutninger, som der blev truffet, og de handlinger, som blev gennemført, for derigennem at skabe forudsætninger for forsoning med fortiden.

Grønland og Danmark har forbundne historier, hvor landene sammen har gennemlevet en udvikling, som har påvirket begge lande. I perioden efter Anden Verdenskrig og frem til i dag er forholdet mellem Grønland og Danmark bl.a. kendetegnet ved, at Grønland gradvist har overtaget kompetencer og en række sagsområder. Ønsket om udredningen af forholdet mellem Grønland og Danmark skal forstås i det lys.

Formålet med udredningen er at bidrage med viden om forholdet mellem Grønland og Danmark efter Anden Verdenskrig og frem til i dag. Hensigten er, at denne viden øger den almene forståelse af forholdet mellem landene, og af hvordan forholdet har haft omfattende konsekvenser og påvirker aktuelle vilkår for den grønlandske befolkning.

Indhold

Udredningen skal omhandle de væsentligste politiske beslutninger, begivenheder og øvrige forhold, handlinger og forløb, som medvirkede til at præge udviklingen af Grønland, forholdet mellem Grønland og Danmark, eller som fik konsekvenser for den grønlandske befolkning.

Udredningen skal omfatte særlige sager og forløb, der især fandt sted i perioden under moderniseringen af Grønland i tiden efter Anden Verdenskrig og frem til

nutiden eller til, at Grønland har overtaget ansvaret på de pågældende sagsområder. Det kan f.eks. være sager og forløb som fødestedskriteriet, nedlæggelsen af grønlandske bosteder, sager om praksis for adoption af grønlandske børn 1950-1980, grønlandske børn sendt til Danmark, tilkaldt arbejdskraft fra Danmark mv. Eksemplerne er ikke udtømmende, og udredningen kan lede til, at forløb eller sager, der hidtil ikke har været bredt offentligt kendt, opdages og udredes.

I fortsættelse af ovenstående bør udredningen bl.a.:

- afdække væsentlige politiske beslutninger, begivenheder og øvrige forhold, handlinger og forløb ud fra såvel et grønlandsk som dansk samfunds- og individperspektiv, herunder under hensyntagen til den mangfoldighed, der måtte være mellem samfundsgrupper og på tværs af land, landsdel, bosted samt grønlændere bosat i og udenfor Grønland,
- afdække mål og overvejelser, der lå til grund for væsentlige politiske beslutninger, begivenheder og øvrige forhold, handlinger og forløb, og hvad der førte frem hertil,
- afdække menneskelige, kulturelle og øvrige samfundsmæssige konsekvenser, som væsentlige politiske beslutninger, begivenheder og øvrige forhold, handlinger og forløb gav anledning til.

Ved udvælgelse af emner til analyse i den historiske udredning bør det tages i betragtning, hvor mange personer som har været eller fortsat er påvirket af den relevante beslutning, begivenhed eller handling, og i hvor høj grad beslutningen, begivenheden eller handlingen har påvirket disse personers liv siden da. Der lægges vægt på, at forskningslederen og gruppen af fagpersoner i udvælgelsen af emner efter behov rådfører sig med relevante aktører, såsom civilsamfundsorganisationer mv.

Det primære sigte for udredningen er perioden efter Anden Verdenskrig og frem til i dag. Udredningen bør dog omfatte tidsperioder forud for afslutningen af Anden Verdenskrig samt afdække beslutninger, begivenheder og øvrige forhold, handlinger og forløb i deres internationale kontekst, når det anses som en nødvendig forudsætning for til fulde at beskrive og forstå hele eller dele af udredningens indhold.

Udredningens indhold skal tilrettelægges, således at resultater fra andre udredninger, afdækninger og/eller forskningsprojekter om forholdet mellem Grønland og Danmark indgår i den historiske udredning. Erfaringer og resultater fra den igangværende og uvildige udredning af "spiralsagen" og den øvrige svangerskabsforebyggelsespraksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever fra 1960 frem til og med 1991, som blev aftalt mellem den

daværende sundhedsminister og Naalakkersuisoq for Sundhed d. 30. september 2022, vil kunne indgå i den historiske udredning.

Gennemførelse

Udredningen forestås af uafhængige forskere, som træffer endelig beslutning om teoretiske tilgange, metoder og lignende. Udredningen skal være fagligt funderet og omfatte relevante historiske kilder og nulevende personers vidnesbyrd om konkrete hændelser, erindringer og livshistorier.

Udredningen skal tilrettelægges ud fra en tværfaglig tilgang, hvor det historiefaglige element suppleres med perspektiver fra andre fagfelter f.eks. kulturstudier, antropologi, jura og politologi.

Udredningen bør inddrage eksisterende forskningsresultater, udredninger og afdækninger om lignende forhold mellem lande og/eller befolkninger.

Organisering

Naalakkersuisoq for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke og uddannelses- og forskningsministeren udpeger i fællesskab en forskningsleder efter forudgående fælles indstilling fra Nunatsinni Ilisimatusarnermik Siunnersuisoqatigiit (Grønlands Forskningsråd) og Danmarks Frie Forskningsfond. Indstillingen skal indeholde et mindre antal egnede kandidater på baggrund af et fælles åbent opslag. Forskningslederen tilknyttes Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet).

Der lægges vægt på følgende kriterier i valget af forskningsleder:

- kompetencer på lektor- eller seniorforsknerniveau,
- indgående kendskab til Grønlands og Danmarks forbundne historier og samfundsforhold,
- erfaring med gennemførelse og ledelse af historiefaglige forskningsprojekter samt evnen til at favne tværfaglige perspektiver, og
- erfaring med formidling til den brede offentlighed.

Forskningslederen forestår etableringen af en gruppe af fagpersoner. Der skal i den forbindelse lægges vægt på en tværvidenskabelig sammensætning med kendskab til Grønlands og Danmarks forbundne historier og samfundsforhold, forskningsformidlingserfaring samt repræsentation af fagpersoner fra såvel Grønland som Danmark. I gruppen skal der være fagpersoner med sproglige færdigheder i grønlandsk og dansk.

Forskningslederen udarbejder sammen med gruppen af fagpersoner en samlet projektplan på baggrund af hvilken, forskningsmidlerne udmøntes. Projektplanen skal bl.a. indeholde tidsplan for arbejdet, budgetposter samt oversigt over primære delmål og inddragelses- og formidlingsaktiviteter.

Der etableres en departemental følgegruppe ledet af Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke samt Uddannelses- og Forskningsministeriet. Forskningslederen skal præsentere projektplanen for den departementale følgegruppe. Forskningslederen skal som minimum halvårligt orientere følgegruppen om udredningens løbende aktiviteter, resultater og fremdrift iht. projektplanen og overordnet budgetstatus. Følgegruppen kan bistå forskningslederen og gruppen af fagpersoner med relevante afklaringer, herunder bl.a. arkivadgang og uforudsete forhold.

Forskningslederen og gruppen af fagpersoner har fuld forskningsfrihed.

Inddragelse og formidling

Udredningen skal udgøre et bidrag til en fælles proces om at afdække og forstå historien, erkende konsekvenserne af de beslutninger, som blev truffet, og de handlinger, som blev gennemført, for derigennem at skabe forudsætninger for forsoning med fortiden. Det er på den baggrund afgørende, at udredningen tilrettelægges med borgerinddragelse i både Grønland og Danmark under hele udredningens varighed. Inddragelsen skal sikre, at der skabes dialog, samarbejde og overførsel af viden mellem udredningen og befolkningerne.

Inddragelsen kan således med fordel indtænkes i starten af udredningen og undervejs, hvor det findes relevant. Inddragelsen bør ske med henblik på forskernes identificering af tematiske fokuspunkter for udredningen og til indsamling af viden og personlige vidnesbyrd om konkrete hændelser, erindringer og livshistorier. Inddragelsen skal skabe mulighed for, at grønlandske og danske stemmer, som endnu ikke er blevet hørt, kommer til orde. Det er forventningen, at forskningslederen og gruppen af fagpersoner inddrager de relevante befolknings- og samfundsgrupper i behørigt omfang og på passende måder. I bestræbelsen efter bred repræsentation skal inddragelsen desuden ske med særlig opmærksomhed på sproglige forhold og bosætningsmønstre i Grønland samt den følsomhed, der kan knytte sig til udredningens emner.

Tilvejebragt materiale i forbindelse med den historiske udredning skal afleveres til Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (Grønlands Nationalmuseum og Arkiv), når udredningen er afsluttet. Materialet må forventes at indeholde oplysninger om enkeltpersoners private forhold og skal derfor behandles på en måde, som sikrer

enkeltpersoners integritet og overholder gældende lovgivning. Forskningslederen og gruppen af fagpersoner opfordres til i forbindelse med indsamling af viden og personlige vidnesbyrd mv. at informere om materialets videre anvendelse, herunder indhente informeret samtykke herom.

Udredningens resultater og konklusioner skal ligeledes formidles bredt til såvel den grønlandske som danske offentlighed i en lettilgængelig form. Det forventes, at der formidles løbende i den periode, hvor udredningen løber. Det bør ske i såvel videnskabelige publikationer som i formater rettet mod den bredere offentlighed i både Grønland og Danmark.

Afrapportering

Udredningen gennemføres så vidt muligt inden for en tidsperiode på 5 år. Det tilstræbes således, at der afleveres en samlet udredning på både grønlandsk og dansk til Naalakkersuisut og regeringen senest 5 år efter indgåelse af aftale mellem Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) og forskningslederen. Udredningen vil efterfølgende blive offentliggjort efter nærmere koordination mellem Naalakkersuisut og regeringen.

Økonomi

Der er enighed mellem landene om, at Danmark tilvejebringer en samlet finansiering på 45 mio. kr. til den historiske udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark. Den afsatte bevilling tilgår Grønlands Selvstyre til udmøntning af arbejdet med den historiske udredning, som forankres på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet).

Nuuk, den 22. juni 2023

Múte B. Egede
Formand for Naalakkersuisut

Christina Egelund
Uddannelses- og forskningsminister